

Література

1. Иоффе О. С. Избранные труды по гражданскому праву: из истории цивилистической мысли. Гражданское правоотношение. Критика теории «хозяйственного права» / О. С. Иоффе. – Москва : Статут, 2000. – 777 с.
2. Конюхова Є. О. Договір соціального найму (оренди) житла за законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Є. О. Конюхова. – Харків, 2016. – 189 с.
3. Красавчиков О. А. Юридические факты в советском гражданском праве / О. А. Красавчиков. – М. : Гос. изд. юрид. лит-ри, 1958. – 183 с.
4. Соколов С. П. Изменение жилищных правоотношений: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / С. П. Соколов. – Минск, 1988. – 19 с.

УДК 347 (043.2)

Лукашов Р. С., здобувач,
Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль, Україна

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИХОДУ ТА ВИКЛЮЧЕННЯ УЧАСНИКА З ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Відповідно до ч. 1 ст. 100 ЦК України, учасники товариства мають право вийти з товариства, якщо інше не впливає із закону. У новому Законі правове регулювання виходу учасника з ТОВ також зазнало значних нововведень (ст. 24). Насамперед, принципово новим є те, що можливість виходу учасника товариства на сьогодні залежить від розміру його частки у статутному капіталі.

Так, учасник, частка якого у статутному капіталі ТОВ становить менше 50 відсотків, може вийти з нього у будь-який час без згоди інших учасників (ч. 1 ст. 24 Закону). Іншими словами, для такого учасника можливості виходу з товариства, по-суті, не обмежені (якщо інше не встановлено статутом чи іншими локальними актами).

В той же час учаснику з часткою в 50 або більше відсотків статутного капіталу для виходу з товариства необхідна згода інших учасників (ч. 2 ст. 24). При цьому взагалі заборонено вихід з ТОВ єдиного (чи останнього) його учасника (ч. 5 ст. 24). Як вказується з цього приводу у фаховій літературі, після прийняття Закону «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» право не бути учасником ТОВ вже не настільки абсолютне, як це було раніше, а його залежить від розміру частки у статутному капіталі [3].

Додатковими умовами, що обтяжують можливості виходу з товариства для такого учасника є встановлення для цього спеціальних строків. Так, якщо інше не встановлено статутом, то для прийняття рішення щодо надання згоди на вихід учасника надається місячний строк з

дня подання учасником заяви, а для здійснення виходу учасником з товариства – такий же строк з моменту отримання відповідної згоди від інших учасників (ч. 3-4 ст. 24 Закону).

Як відзначає Р. Кобець, запровадження вказаних обмеження викликало багато дискусій. Законодавець вказане мотивував тим, що вихід контролюючого учасника створює надзвичайно високий ризик порушення прав інших учасників шляхом виведення більшої частини активів на підставі виплати йому компенсації вартості його частки в капіталі товариства і, як наслідок, ризик втрати бізнесу [3].

Введення Законом обмежень щодо виходу з ТОВ для учасника породжує питання, чи можливо в статуті скасувати такі обмеження та передбачити інший порядок, а також чи можливо в судовому порядку оскаржувати відмову щодо надання згоди на вихід. Загалом Законом передбачено, що учасники в статуті можуть передбачити інший строк, порядок, розмір та спосіб проведення розрахунків з учасником, що виходить з товариства, а також порядок вибору суб'єкта оціночної діяльності (ч. 12 ст. 24). Однак з вказаного випливає, що норма щодо надання згоди на вихід учасника з часткою 50% і більше є імперативною та не може бути змінена статутом. В статуті можуть бути змінені лише положення щодо розрахунку з таким учасником. Як наслідок, можливість звернення до суду із позовом про зобов'язання надати згоду на вихід, достатньо неоднозначна, оскільки судові рішення не може суперечити імперативній нормі закону [3].

На сьогодні чітко визначено момент виходу учасника з ТОВ: учасник вважається таким, що вийшов з товариства, з дня державної реєстрації його виходу (ч. 5 ст. 24), тобто з моменту внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

При цьому, як відзначається в літературі, Закон не вимагає ані скликання та проведення загальних зборів для прийняття відповідного рішення про вихід, ані внесення змін до статуту товариства; для державної реєстрації виходу сам учасник, який виходить з товариства, подає державному реєстратору заяву про вихід з товариства, справжність підпису на якій засвідчується нотаріально (зрозуміло, що крім випадків виходу учасника із часткою 50% і більше, оскільки в такому разі реєстратору додатково подається згода інших учасників, справжність підписів на яких засвідчується нотаріально). Одночасно з реєстрацією виходу з ТОВ, державний реєстратор здійснює в реєстрі запис про зменшення розміру статутного капіталу на розмір відповідної частки у статутному капіталі, а також надсилає товариству та іншим учасникам виписку за результатами реєстрації виходу [3].

Як і раніше, для здійснення розрахунків з учасником товариства, який з нього вийшов, встановлено річний строк. Однак на сьогодні він дещо по-

іншому обраховується. Так, згідно ч. 1 ст. 54 Закону України «Про господарські товариства», імперативно встановлювалося, що відповідна виплата повинна була здійснюватися в строк до 12 місяців з дня виходу після затвердження звіту за рік, в якому здійснено вихід. На даний ж момент відповідний строк обчислюється з дня, коли ТОВ дізналося (чи мало дізнатися) про вихід учасника (ч. 7 ст. 24).

Також певних змін зазнав порядок визначення розміру частки учасника, що виходить з ТОВ. Так, на сьогодні вартість частки учасника визначається виходячи з ринкової вартості сукупності всіх часток учасників товариства пропорційно до розміру частки такого учасника, а не згідно балансу організації, як раніше. При цьому на ТОВ покладено обов'язок надавати відповідному учаснику доступ до фінансової звітності чи інших документів, необхідних для визначення вартості його частки. Також зрозуміло, що виплата здійснюється лише пропорційно до розміру оплаченої учасником частини частки в статутному капіталі ТОВ. За домовленістю сторін, виплата товариством грошових коштів учаснику, який з нього виходить, може бути заміненна із передачею іншого майна.

Необхідно вказати, що дані положення також застосовуються до відносин щодо виходу з товариства спадкоємця чи правонаступника учасника.

Виключення учасника з товариства з обмеженою відповідальністю

Згідно ч. 2 ст. 100 ЦК України, учасник може бути виключений з товариства у випадках та в порядку, встановлених законом.

В Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» відсутня окрема стаття, котра б регулювала виключення учасника з товариства. Однак ряд його норм передбачають таку можливість. Тут необхідно виділити положення, які визначають:

1) підстави для виключення учасника. Зокрема це положення ч. 2 ст. 15 (виключення рішенням загальних зборів учасника товариства, який має заборгованість із внесення вкладу), ч. 2 ст. 23 Закону (виключення зі складу товариства померлого учасника-фізичну особу або припинену юридичну особу-учасника) та ін.;

2) порядок виключення учасника. Він визначений ч. 13 ст. 24 Закону та передбачає застосовуються також до відносин щодо наслідків прийняття загальними зборами учасників рішення про виключення учасника з товариства положень щодо порядку виходу з товариства.

При цьому як певні особливості порядку виключення учасника товариства встановлено:

– обов'язок товариства в тридцятиденний строк повідомити колишньому учаснику про вартість його частки;

– дещо відмінний спосіб визначення вартості частки: вона визначається станом на день, що передував дню прийняття загальними зборами учасників рішення про виключення учасника з товариства.

Однак загалом новий Закон дуже обмежено регулює питання виключення учасника з товариства (зокрема не вказано про виключну компетенцію загальних зборів з питання про виключення учасника з товариства, вимоги щодо кворуму, необхідного для проведення загальних зборів з даного питання, щодо порядку прийняття рішення з питання виключення учасника та ін.). За таких обставин, у разі відсутності чіткого врегулювання в установчих документах питання виключення учасників, їм може загрожувати неправомірне позбавлення права участі у товаристві.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
3. Кобець Р. Новий закон про ТОВ: Порядок виходу учасника з товариства / Delo.ua [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://delo.ua/economy-and-politics-inukraine/novij-zakon-pro-tov-mozhlivosti-ta-riziki-339557/>

УДК 341.29:342.72/.73 (043.2)

Мельник К. Ю., д.ю.н., професор,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
м. Харків, Україна

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

Однією із численних категорій населення, яка потребує постійної підтримки держави і суспільства є особи з інвалідністю. В Україні за даними Державної служби статистики України у 2018 р. чисельність таких осіб становила 2 635 600 осіб [1, с. 63]. Така велика кількість осіб з інвалідністю в Україні обумовлена високим рівнем хронічних захворювань населення (діабет, серцево-судинні хвороби, психічні захворювання тощо), триваючою вже п'ятий рік війною на Сході держави, недостатнім рівнем безпеки функціонування підприємств та охорони праці на них, недостатньо безпечними для людини транспортними засобами, відсутністю своєчасної та якісної медичної допомоги постраждалим.

У всьому світі до проблем цієї категорії населення ставляться з особливою увагою, зокрема, прийнято значний масив міжнародних та національних норм, які закріплюють соціальні права осіб з інвалідністю, державами здійснюються різноманітні заходи з матеріальної підтримки, соціального обслуговування, працевлаштування осіб з інвалідністю. Разом